

Rapportagesoftware voor accountantskantoren

Er zijn maar weinig boekhoudpakketten die ook publicatiestukken kunnen opleveren. Daarnaast hebben accountants ook te maken met branchegerichte boekhoudpakketten die alleen een kolommenbalans kunnen opleveren. Op de markt zijn dan ook specifieke systemen, onder de noemer “rapportagesoftware” voor onder meer het samenstellen en publiceren van de jaarrekening.

De meeste rapportagesoftware gaat tegenwoordig echter (veel) verder dan alleen het op eenvoudige wijze samenstellen en publiceren van een jaarrekening. Zo zijn er ook functies voor consolidatie, het controleren van de boekhouding en dossiervorming van de rapportages en onderliggende stukken. En besteden deze systemen ook aandacht aan tussentijdse rapportages.

Als sprake is van controleren van de boekhouding (met name bij samenstelopdrachten, maar natuurlijk ook bij controle opdrachten) moet allereerst rekening gehouden worden met gebruikte werkprogramma's op uw kantoor. Zowel voor de samenstel- als controlepraktijk zijn werkprogramma's beschikbaar van meerdere organisaties, zoals: Extendum, NOVAK, NIVRA en het SRA. Leveranciers van rapportagesoftware hebben een of meer van deze werkprogramma's geïntegreerd binnen hun software. Het is vooraf dan ook raadzaam om na te gaan of het door u gebruikte werkprogramma is gekoppeld met de gewenste rapportagesoftware.

Bij het inventariseren van rapportagesoftware voor accountantskantoren worden verder de volgende functies en eigenschappen onderscheiden:

Uitwerken kolommenbalans: de basis is dan een saldi- of kolommenbalans die is ingelezen vanuit een boekhoudpakket. Soms zijn er directe koppelingen tussen boekhoud- en rapportagesystemen tot stand gebracht door betreffende leveranciers. In andere gevallen wordt gebruik gemaakt van Excel export als tussenstap of van de standaard XML Auditfile. Handmatig overnemen van de cijfers kan natuurlijk ook nog, maar dat alleen in uiterste noodzaak. *Informeer daarom altijd naar koppelingen met door uw kantoor gebruikte boekhoudprogramma's*. Belangrijke eigenschappen bij het uitwerken kolommenbalans zijn:

- Importeren van cijfers boekhoudsystemen.
- Het maken van voorafgaande journaalposten, zowel voorlopig als definitief.
- Notities per grootboekrekening.
- Markering status per grootboekrekening (zoals status gecontroleerd).
- Inzoomen op grootboekrekeningen naar mutaties en oorspronkelijke boekingen (mits beschikbaar). Soms kent de rapportagesoftware een dermate verregaande integratie met een of meer boekhoudpakketten dat sprake is van een directe databasekoppeling. Het rapportagesysteem heeft dan direct toegang tot de gegevens van het boekhoudpakket.
- Koppeling met vaste activa administratie.

- Verbijzonderen van grootboeksaldi, ook wil splitsen of specificeren van rekeningen genoemd. Zoals een splitsing in lang- en kortlopende leningen of het specificeren van dubieuze debiteuren.
- Afdrukken (uitgewerkte) kolommenbalans met kolom voorafgaande journaalposten en notities.
- Historie van voorafgaande journaalposten bewaren en raadplegen.
- Gemaakte journaalposten verwerken in boekhouding cliënt.

Rubriceren rekeningschema: het grootboek (rekeningschema) vormt de basis voor het samenstellen van de jaarrekening. Door grootboekrekeningen toe te wijzen aan de juiste (balans en resultatenrekening) rubrieken kan het cijfermatige deel van een jaarrekening voor een belangrijk deel automatisch samengesteld worden. Het 'rubriceren' van een rekeningschema vindt in de praktijk op twee verschillende manieren plaats, te weten:

1. Per grootboekrekening handmatig een (balans)groep toekennen. Door als accountantskantoor te werken met standaard rekeningschema's voor meerdere cliënten kan voorkomen worden dat voor elke cliënt het rekeningschema gecodeerd moet worden. Anders is het natuurlijk als cliënten een eigen afwijkend boekhoudpakket gebruiken.
2. Zoveel mogelijk automatisch toekennen; In dit geval probeert de rapportagesoftware de (balans)groepen zoveel mogelijk automatisch toe te kennen via onder meer de naam van de rekeningen. Een aandachtspunt bij deze methode is na afloop wel een controle op betrouwbaarheid van koppelen en de mogelijkheid tot het opgeven van correcties.

Omdat in de praktijk veel gewerkt wordt met standaard rekeningschema's en modellen voor de jaarrekening geldt bovenstaande meestal alleen voor klantgerichte uitzonderingen op deze standaards.

Bij het toekennen van grootboekrekeningen aan de juiste (jaarrekening)groepen zijn de volgende eigenschappen van belang:

- Inzicht in niet gekoppelde rekeningen; zodat direct gecontroleerd kan worden of de informatie compleet is.
- Inzicht in afwijkende grootboekomschrijvingen van gekoppelde rekeningen. Bijvoorbeeld als in het rekeningschema van een bepaalde cliënt een rekeningnummer voor iets anders is gebruikt dan in het standaard rekeningschema.
- Een overzicht van gekoppelde rekeningen per rapportagecode; zodat gecontroleerd kan worden of de juiste rekening zijn ondergebracht bij de (jaarrekening)groepen.

Consolidatie; De basis voor consolidatie wordt meestal gevormd door de grootboeksaldi per bedrijf. De volgende eigenschappen worden onderscheiden:

- Opgave van een deelnemingspercentage.
- Consolidatie van afwijkende rekeningschema's; bijvoorbeeld op het niveau van rapportagegroepen.
- Elimineren van onderlinge rekening courant posities.
- Meerdere consolidatieniveaus; als gewerkt wordt met tussen holdings.
- Bedrijfseconomisch en fiscaal kunnen consolideren.

Samenstellen jaarrekening; het hiervoor genoemde uitwerken van de kolommenbalans en het rubriceren van het rekeningschema zijn feitelijk de eerste stappen voor het samenstellen van een jaarrekening. Voor het samenstellen kunnen verder de volgende functies en eigenschappen onderscheiden worden:

- Ondersteuning van alle rechtsvormen in Nederland. Minimaal eenmanszaak, VOF, BV en publicatiestukken KvK.
- modellen voor de jaarrekening met centraal rapportbeheer en update van cliëntrapporten.
- Specifieke modellen stichtingen; met een begrotingskolom en conform RJ640 terminologie.
- Specifieke modellen agrarische verslaglegging.
- Ondersteuning van de winstverdeling door pakket met wegschrijven van bijbehorende voorafgaande journalposten.
- Verloopoverzichten; Rapportagesystemen kennen vaak vaste regels voor de juiste uitsplitsing, bijvoorbeeld voor dividend of een garantiëvoorziening. De juiste bedragen komen dan meestal tot stand via het eerder genoemde 'verbijzonderen van grootboeksaldi', zoals genoemd bij het uitwerken van de kolommenbalans. Niet alle informatie zal beschikbaar zijn in een saldbalans.
- Activastaat.

Controle- en analysefuncties; het kan hier gaan om het controleren van de boekhouding in het kader van een samenstelverklaring of functies die betrekking hebben op het uitvoeren van een wettelijke controle. Denk hierbij aan:

- Rapportages gebaseerd op aansluitingen, zoals: aansluiting eindsaldo afgelopen boekjaar met de beginbalans, een BTW controle, aansluiting subadministraties met het grootboek (mits aanwezig via bijvoorbeeld de recente versie van de XML Auditfile) en het in evenwicht zijn van de brugstaat (denk aan bijvoorbeeld afrondingsverschillen).

Workflows; voor uitvoeren van werkzaamheden voor samenstel- (of controle) opdracht, waarbij op basis van voorloopvragen per opdracht de workflow wordt gekozen, oftewel de

juiste stappen en vragen worden afgehandeld. Op dit punt kan de koppeling met werkprogramma's ook een rol spelen. Feitelijk zal dan sprake zijn van een dunne scheidslijn tussen werkprogramma en workflow vanwege de integratie tussen beide. Eigenlijk begint deze workflow al bij de opdracht aanvaarding en –continuering. We kunnen hiervoor de volgende eigenschappen onderscheiden:

- In te richten stappen en controlepunten per opdracht.
- ondersteuning van de eerder genoemde werkprogramma's.
- bijhouden van de status per activiteit

Digitaal dossierbeheer; zowel voor samenstel- als controle opdrachten is dossiervorming van belang. We kunnen hier ook spreken van documentbeheer.

- Dossiervorming per samenstel- of controle opdracht.
- Dossiervorming automatisch vanuit onderliggende administraties.
- Versiebeheer van vastgelegde documenten.
- Bijhouden van een status per document/dossier.
- Vastleggen beoordelingen.
- Integratie of koppeling met relatiebeheer.

In een volgende uitgave in deze reeks wordt uitgebreid ingegaan op software voor “relatie- en digitaal dossierbeheer”.

Controle van de jaarrekening; hieronder verstaan we dan een wettelijke controle van de jaarrekening. Voor een belangrijk deel zullen de werkzaamheden overeenstemmen met het samenstellen van een jaarrekening, zoals hiervoor genoemd. Software kan echter specifiek functies bevatten die zijn afgestemd op een wettelijke controle van de jaarrekening. Gedacht moet dan worden aan:

- Automatische materialiteitsberekening.
- Vastleggen van controleplan en controleteam.
- Per opdracht koppelen van teamleden, extern accountant, kwaliteitsbeoordelaar en compliance office. Met bijbehorende autorisaties.
- Risico matrix; voor het in kaart brengen van risico's, beheersmaatregelen en de mate waarin de risico's dan zijn geborgd.
- Workflow met koppeling werkprogramma's en dossiervorming, zoals eerder genoemd.
Evenals de genoemde controle- en analysefuncties.
- Planning en voortgangsbewaking van de uit te voeren controlewerkzaamheden.

Beoordelen jaarrekening; voor het definitief uitbrengen van een jaarrekening wordt deze beoordeeld door de cliënt. In de meest traditionele vorm ontvangt de cliënt een jaarrekening op papier en ondertekent deze. Voor het uitwisselen van een of meer voorafgaande concept jaarrekeningen kan ook gebruik worden gemaakt van email. Een andere vorm is de mogelijkheid om de cliënt een jaarrekening online te laten beoordelen. Voor dit laatste wordt dan gebruik gemaakt van 'portaalfuncties', bedoeld om accountant en cliënt online te laten samenwerken. Het gebruik van deze portaalfuncties is sterk in opkomst en komt in een van de volgende uitgaven van deze reeks over standaard software voor accountantskantoren uitgebreid aan de orde. In elk geval zijn de volgende kenmerken van belang:

- Online vastleggen goedkeuring door cliënt.
- Een portaalfunctie als onderdeel van rapportage- of bijvoorbeeld aangiftesoftware.
- Een koppeling naar externe portaaltoepassingen.

Publiceren jaarrekening; als de jaarrekening eenmaal is samengesteld en beoordeeld door de cliënt moet deze gepubliceerd worden. Aan aandeelhouders, maar ook aan externe partijen als de bank en de Kamer van Koophandel. Hiervoor worden de volgende eigenschappen onderscheiden:

- kantoor specifieke opmaak van de publicatiestukken door de gebruiker te bepalen.
- Teksten op meerdere niveaus; meegeleverd door pakket, in te stellen op kantoor niveau, op cliëntniveau, op rapportniveau en op extern publicatieniveau.
- afhankelijkheid van Word of bijvoorbeeld Excel om de publicatiestukken af te drukken.
- meertaligheid voor het opvragen van de publicatiestukken.

Elektronisch deponeren van de jaarrekening; in dit geval wordt de jaarrekening in XBRL formaat opgemaakt en elektronisch gedeponerd bij de Kamer van koophandel. Het deponeren vindt plaats via de elektronische postbus van de overheid, te weten 'Digipoort'. Hiervoor zijn de volgende eigenschappen relevant:

- het matchen van de jaarrekening (saldi, maar ook teksten en andere variabelen) aan de XBRL labels (ook wel taxonomiecodes genoemd).
- het genereren van een te deponeren jaarrekening in XBRL formaat.
- het elektronisch verzenden van de jaarrekening aan de Kamer van koophandel, via Digipoort.
- het elektronisch verzenden van de jaarrekening aan de Kamer van koophandel, via een XBRL Serviceprovider.
- Het elektronisch verwerken van retourberichten via Digipoort of een XBRL Serviceprovider.

- Het presenteren van het XBRL document voor de gebruiker.

De Kamer van koophandel biedt ook de mogelijkheid om de jaarrekening online in PDF formaat te deponeren via een speciale webservices (bedoeld voor, de eerder genoemde, portalen van accountants of hun service providers). Deze informatie is ontleend aan www.kvk.nl/deponeren.

Kredietrapportage; op dit moment wordt ook de elektronische kredietrapportage aan banken ontwikkeld op basis van XBRL. Verwacht wordt dat o.a. leveranciers van rapportagesoftware deze rapportage mogelijk zullen maken in hun software. De eigenschappen zijn dan overeenkomstig de hiervoor genoemde. Het elektronisch verzenden gaat dan niet via Digipoort maar via de Bankenhub.

Meer informatie over XBRL, Digipoort, Bankenhub en elektronisch deponeren en kredietrapportage is o.a. te vinden in het dossier XBRL op www.ictaccountancy.nl

Exporteren van de winstaangifte; voor de aangiftes IB (voor ondernemers) en VPB zijn cijfers nodig voor de winstaangifte. Door vanuit rapportagesoftware deze cijfers aan te leveren aan de gebruikte aangiftesoftware wordt handmatig werk voorkomen.

Tussentijdse rapportages; Continuous Auditing staat op dit moment in de belangstelling. De basis voor een frequentere controle wordt gevormd door tijdige rapportages. Misschien is hiervoor de term 'Continious Reporting' op zijn plaats. Naast functies voor het traditioneel samenstellen en publiceren van de jaarrekening bevatten rapportagesystemen steeds meer functies voor 'tussentijdse rapportages'. In een eenvoudige vorm kan dit gaan om een balans en resultatenrekening per periode (bijvoorbeeld per maand) of als een vergelijking over meerdere boekjaren. Andere mogelijkheden zijn:

- Inzicht in werkkapitaal, kengetallen voor liquiditeit, solvabiliteit en rentabiliteit.
- Liquiditeitsplanning.
- Budgettering; met in elk geval meerdere budgetversies, een forcast (prognose nog te besteden of te realiseren in de loop van het jaar), het automatisch genereren van budgetten en natuurlijk verslaglegging van budgetten met de werkelijkheid en het resultaat.

Internationaal/IFRS

Met name internationaal werkende bedrijven zullen behoefte hebben aan een rapportage volgens IFRS richtlijnen. Een aandachtspunt om rekening mee te houden als uw kantoor dergelijke bedrijven als klant heeft.

Voorgaande informatie is bedoeld om u handvatten te geven om het juiste rapportagesysteem te selecteren voor uw kantoor. Deze uitgave biedt niet de ruimte om genoemde functies en eigenschappen uitgebreid voor alle beschikbare rapportagesoftware in beeld te brengen.

Hierna is wel een overzicht opgenomen van standaard rapportagesoftware met minimaal functies voor het uitwerken van de kolommenbalans, rubriceren rekeningschema,

samenstellen en publiceren van een jaarrekening en een aantal eigenschappen op hoofdlijnen.

Door: Gerard Bottemanne, www.ictaccountancy.nl

Gepubliceerd

Dit artikel met bijbehorende pakquetspecificaties is tevens gepubliceerd in Accountant Adviseur, nr 5 2010.